

Fără stăpâni

CrimethInc

2000

Dacă ți-a plăcut la școală, o să-ți iubești locul de muncă. Abuzurile crude și absurde de putere, autoritatea auto-satisfăcută prin care profesorii și directorii au domnit peste tine, intimidarea și ridiculizarea din partea colegilor nu sfârșesc odată cu absolvirea. Toate acestea sunt prezente în lumea adulților, doar că mai accentuate. Dacă credeai că înainte îți lipsea libertatea, așteaptă până trebuie să răspunzi în fața șefilor de tură, managerilor, proprietarilor, creditorilor, taxatorilor, consiliilor orășenești, comitetelor, curților de judecată și poliției. Când ieși din școală poate că scapi de jurisdicția unor autorități, însă intri sub controlul unora și mai dominatoare. Îți face plăcere să fii controlat de alții care nu te înțeleg sau nu le pasă de dorințele și nevoile tale? Rămâi cu ceva în urma ascultării de instrucțiuni din partea angajatorilor, de restricțiile chiriei, de legile magistraților, oameni care au o putere asupra ta pe care nu le-ai fi acordat-o de bună voie niciodată?

Cum de primesc ei toată puterea asta? Răspunsul stă în *ierarhie*.

Ierarhia reprezintă un sistem de valori în care valoarea îți este măsurată de numărul de oameni și lucruri pe care le controlezi și de câte de bine te supui celor de deasupra ta. Puterea este exercitată în jos prin structura de putere: toată lumea este forțată să accepte și să se conformeze sistemului de către restul lumii. Ți-e frică să nu te supui pentru că ei pot să concentreze asupra ta puterea tuturor și a toate aflate sub ei. Ți-e frică să abdică de la propria ta putere asupra celor aflați dedesubt pentru că ei ar putea ajunge deasupra ta. În sistemul nostru ierarhic, suntem cu toții atât de ocupați încercând să ne protejăm unii de alții, încât nu avem șansa să ne oprim și să ne gândim dacă acesta e într-adevăr modul cel mai bun prin care societatea ar putea fi organizată. Dacă ne-am putea gândi la asta, probabil vom cădea de acord că nu e; din câte știm noi fericirea vine din controlul asupra propriilor noastre vieți, nu cele ale semenilor noștri. Și câtă vreme suntem ocupați cu lupta pentru control asupra altora, suntem mențiți să devenim noi înșine victime ale controlului. Chiar și cei din vârful piramidei sunt controlați de către poziția lor: trebuie să lucreze fără oprire pentru a o menține. O mișcare greșită și se pot trezi la fund.

Sistemul acesta ierarhic este cel ce ne învață încă din copilărie să acceptăm puterea oricărei figuri autoritare, indiferent dacă este sau nu în beneficiul nostru. Învățăm să ne aplecăm instinctiv în fața oricui pretinde a fi mai important ca noi. Ierarhia este cea care face ca homofobia să fie ceva comun prin pătura de jos a Statelor Unite – sunt disperati să se simtă mai valoroși, mai importanți decât cineva. Valorile ierarhice sunt responsabile pentru rasism (albii sunt mai buni decât negrii), clasism (bogații sunt mai buni decât săracii), sexism (bărbații sunt mai buni decât femeile) și mii de alte prejudecăți ce se află adânc înrădăcinate în societatea noastră. Ierarhia este cea care face bogății să privească săracii ca și cum nici măcar n-ar fi oameni. Ea îl opune pe angajat contra angajatorului, pe manager contra muncitor, profesor contra elev/student, face ca oamenii să trudească unii împotriva altora în loc să muncească împreună pentru a se ajuta unii pe alții; separați astfel, nu pot beneficia de abilitățile și ideile fiecăruia, ci trebuie să trăiască în frică și gelozie din cauza lor. Este ierarhia pusă la treabă când șeful te insultă la lucru sau îți face avansuri sexuale și tu nu poți face nimic în legătură cu asta, la fel ca atunci când poliția își etalează puterea în fața ta. Pentru că puterea îi face pe oameni cruzi și fără inimă, iar supunerea îi face lași și proști: și majoritatea oamenilor dintr-un sistem ierarhic au parte de amândouă. Valorile ierarhice sunt responsabile pentru distrugerea mediului și exploatarea animalelor: condusă de Vestul capitalist, specia noastră caută să-și extindă controlul peste orice ne putem înfige ghearele, indiferent de costul ce-l prezintă pentru noi sau pentru alții. Și tot valorile ierarhice sunt cele care ne trimit la război, luptând pentru putere unul asupra altuia, inventând arme tot mai puternice până ce lumea întreagă stă la marginea anihilării nucleare.

Însă ce putem face în legătură cu ierarhia? Nu e acesta modul de funcționare a lumii? Sau există alte moduri prin care oamenii pot interacționa, alte valori după care putem trăi?

Ierarhia . . . și Anarhia

A învia anarhia ca abordare personală a vieții

Nu te mai gândi la anarhism ca la doar o altă „ordine mondială”, doar încă un sistem social. Din locul în care ne aflăm cu toții, în această lume foarte dominată, foarte controlată, ne este imposibil să ne imaginăm viața fără autorități, fără legi sau guverne. Nu este de mirare că anarhismul nu este de

obicei luat în serios ca program politic sau social de scară largă: nimeni nu își poate imagina cum ar fi de fapt, cu atât mai puțin cum să-l realizeze – nici măcar anarhiștii înșiși.

În schimb, gândește-te la anarhism ca la o orientare individuală privitoare la tine și la ceilalți, ca o abordare personală a vieții. Asta nu e imposibil de imaginat. Gândit în acești termeni, ce ar putea fi anarhismul? Ar fi o decizie de a gândi pentru tine însuși în loc să urmezi orbește pe un altul. Ar fi o respingere a ierarhiei, un refuz în a accepta autoritatea primordială a vreunei națiuni, legi sau a unei alte forțe ca fiind mai importantă decât propria ta autoritate asupra ta. Ar ține de o neîncredere instinctivă în cei ce pretind să aibe vreun soi de rang sau statut deasupra celorlalți din jurul lor și de o silă în a pretinde tu însuși asta pentru tine. Cel mai mult însă, ar fi un refuz de a plasa responsabilitatea pentru tine în mâinile altora: ar consta în cererea ca fiecare dintre noi să fie capabil să-și aleagă propriul drum.

După această definiție sunt mult mai mulți anarhiști decât păreau la început, deși mulți nu s-ar referi la ei înșiși astfel. Majoritatea oamenilor, când se gândesc la asta, vor într-adevăr dreptul la a-și trăi propriile vieți, să gândească și să acționeze cum cred de cuviință. Oamenii în general au încredere că vor ști ce au de făcut mai degrabă decât să se încreadă în vreo autoritate care să le dicteze aceasta. Aproape oricine e frustrat când se trezește contra puterii impersonale și fără chip.

Nu vrei să te afli la mila guvernelor, birocrațiilor, poliției sau alte forțe exterioare, nu? Sigur nu-i lași pe ei să-ți dicteze întreaga viață. Nu-I așa că faci ceea ce vrei, ceea ce crezi, cel puțin când te lași să scapi cu asta? În viața de toate zilele, cu toții suntem anarhiști. Oricând luăm decizii ce ne privesc, oricând luăm asupra noastră responsabilitatea pentru propriile acțiuni în loc să o cedăm unei puteri mai înalte, practicăm anarhismul. Prin urmare dacă suntem cu toții anarhiști prin natură, de ce ajungem întotdeauna să acceptăm dominația altora sau să creăm forțe care să conducă peste noi? Nu ai vrea mai degrabă să-ți dai seama cum să trăiești laolaltă cu semenii tăi, rezolvând problemele direct între voi în loc să depindeți de un set extern de reguli? Ține minte, sistemul acceptat de ei este cel sub care trebuie să trăiești: dacă îți vrei libertatea, nu îți poți permite să nu te intereseze dacă cei din jurul tău își cer dreptul la a-și conduce sau nu viața.

Chiar avem nevoie de stăpâni care să ne comande și să ne controleze? În Vest, timp de mii de ani, ni s-a vândut conceptul de putere de stat centralizată și ierarhie tocmai în ideea asta. Cu toții am fost învățați că fără poliție ne-am ucide unii pe alții; că fără șefi, nimic legat de muncă nu s-ar rezolva; că fără guverne însăși civilizația s-ar fărâmița. Sunt toate astea adevărate? Este adevărat că în ziua de azi nu se prea muncește când nu se uită șeful, haosul se înstăpânește când cad guvernele și câteodată manifestări de violență izbucnesc când poliția nu-i prin preajmă. Însă indică toate acestea că nu există un alt mod în care am putea organiza societatea? Nu-i posibil faptul că muncitorii nu fac nimic decât sub observație deoarece sunt obișnuiți să nu facă nimic decât împinși – mai mult chiar, pentru că detestă să fie inspectați, instruiți, să li se vorbească de sus de către manageri și nu vor să facă nimic pentru aceștia dacă nu este necesar? Poate ar fi mai activi dacă ar lucra spre un scop comun în loc să fie plătiți să primească ordine, lucrând către obiective în care n-au un cuvânt de zis și care nu-i interesează. Nu vreau să spun că oricine e pregătit sau capabil să facă așa ceva azi; însă lenea noastră e mai degrabă condiționată decât o stare naturală și într-un mediu diferit, am putea găsi că oamenii nu au nevoie de șefi pentru a face treabă. Și legat de ideea că poliția e necesară pentru menținerea păcii: nu vom expune toate modurile în care rolul de „om al legii” scoate la iveală cele mai brutale aspecte din om și cum brutalitatea poliției nu prea contribuie la pace. Dar despre efectele asupra cetățenilor ce trăiesc într-un stat apărat de poliție? Îndată ce poliția nu reprezintă o manifestare directă a dorințelor unei comunități pe care o servesc (și asta se întâmplă repede, oricând o forță polițienească e stabilită: ea devine o forță externă restului societății, o autoritate exterioară), este o forță ce acționează coercitiv asupra membrilor acelei societăți. Violența nu e limitată doar la răul fizic: orice relație care e stabilită prin forță, ca aceea dintre poliție și civili, este o relație violentă. Când se acționează violent asupra ta, înveți să răspunzi cu violență. Nu e posibil atunci, ca amenințarea implicită a poliției la fiecare colț de stradă – omniprezența reprezentativilor în uniformă și impersonali ai puterii statale – contribuie la tensiune și violență, în loc să le facă dispărute? Dacă perspectiva asta nu ți se pare cunoscută, și ești din clasa de mijloc și/sau

alb, întreabă un negru sărac sau un hispanic cum îl face prezența poliției să se simtă. Când standardele interacțiunii umane se învârt toate în jurul puterii ierarhice, când interacțiunea umană se rezumă atât de des doar la da și a primi ordine (la lucru, la școală, în familie, la judecătorii), cum ne putem noi aștepta să nu avem parte de violență în sistem? Oamenii sunt obișnuiți să se folosească de forță unii împotriva altora zilnic, forța puterii autoritare; normal că folosirea forței fizice nu poate fi departe într-un asemenea sistem. Poate dacă am fi fost mai obișnuiți să ne tratăm unii pe alții ca egali, să creăm relații bazate pe o grijă egală pentru nevoile celuilalt, nu am mai vedea atâtea oameni recurgând la violență fizică împotriva semenilor. Iar despre controlul guvernamental? Fără el s-ar preface societatea noastră în bucăți și viețile noastre odată cu ea? Cu siguranță că lucrurile ar fi foarte diferite fără guverne decât sunt acum – dar este în mod necesar un lucru rău? Este societatea noastră modernă chiar cea mai bună dintre toate lumile posibile? Merită să acordăm stăpânilor și conducătorilor atât de mult control asupra vieților noastre, din frica de a încerca ceva diferit? În afară de asta, nu putem pretinde că avem nevoie de controlul guvernamental pentru a preveni băi de sânge, pentru că tocmai ele au comis cele mai mari măceluri din toate timpurile: în războaie, în holocausturi, în organizarea centralizată a sclavagismului și în decimarea a popoare și culturi întregi. Și se poate întâmpla ca atunci când guvernele se prăbușesc, mulți oameni să își piardă viețile în haosul și luptele interne ce urmează. Însă această luptă este de cele mai multe ori între alte grupuri ierarhice înfometate de putere, alți doritori de conducere. Dacă am respinge ierarhia în mod absolut și refuzăm să servim orice altă forță de deasupra noastră, nu ar mai fi războaie la scară largă sau holocauste. Ar fi o responsabilitate pe care fiecare dintre noi trebuie să și-o asume în mod egal, să refuzăm în mod colectiv să recunoaștem orice putere ca una ce ar merita servită, să jurăm supunere nimănui în afară de nouă înșine și semenilor noștri. Dar dacă ar fi să o facem, nu am mai vedea un război mondial vreodată.

Desigur, chiar dacă o lume lipsită de ierarhie este posibilă, nu trebuie să ne facem iluzii că vreunul dintre noi va trăi să o vadă realizată. Aceasta nici n-ar trebui să ne fie grija: pentru că este ridicol să-ți aranjezi viața în așa fel încât să se învârtă în jurul a ceva ce nu vei avea ocazia vreodată să trăiești. Ar trebui, mai degrabă, să recunoaștem structurile de supunere și dominație din viața noastră și, după cât ne stă în putință, să ne eliberăm de ele. Ar trebui să punem idealul anarhist (fără stăpâni, fără sclavi) în efect în viața zilnică în orice mod putem. De fiecare dată când unul dintre noi își aduce aminte să nu accepte autoritatea puterilor curente așa cum ne apar, de fiecare dată când unul dintre noi e capabil să scape sistemului dominației pentru un moment (fie că asta înseamnă a scăpa cu ceva interzis de un profesor sau șef, relaționând cu un membru al unui strat social diferit ca și cu un egal, etc.), acea e o victorie pentru individ și o lovitură împotriva ierarhiei.

Încă crezi că o societate lipsită de ierarhie este imposibilă? Sunt destule exemple de-a lungul istoriei umane: indigenii din deșertul Kalahari încă trăiesc împreună fără autorități, neîncercând vreodată să forțeze sau să comande unii altora să facă ceva, ci lucrează împreună și își acordă unii altora libertatea și autonomia. Sigur că societatea lor este distrusă de a noastră care e una mai războinică – dar asta nu înseamnă că o societate egalitară care ar fi ostilă și bine apărată împotriva unei puteri externe nu ar putea exista!

Dacă ai nevoie de un exemplu mai apropiat de viața ta zilnică, adu-ți aminte de ultima oară când te-ai adunat cu prietenii tăi pentru a vă relaxa vineri seara. Unii s-au ocupat de mâncare, alții de distracție, unii de altele, însă nimeni nu urmărea cine cui datorează ceva. Ați făcut totul ca un grup și v-ați bucurat împreună; totul a fost rezolvat, însă nimeni nu a fost forțat să facă ceva și nimeni nu și-a asumat poziția de șef. Avem parte de aceste momente de interacțiune non-capitalistă, non-coercitivă și non-ierarhică în mod constant în viața noastră și acestea sunt momentele în care ne bucurăm cel mai mult de compania altora; însă cumva nu ne vine să cerem ca societatea să funcționeze astfel, ca prietenii și iubirile noastre. Sigur, e un țel înalt să ceri așa ceva – însă trebuie să îndrăznim spre scopuri mai înalte, să nu ne mulțumim cu nimic mai puțin decât cel mai bun! Fiecare dintre noi are parte doar de câțiva ani în care să se bucure de viață pe planeta asta; să încercăm să lucrăm împreună să o facem, decât să luptăm unii cu alții pentru premii mizere ca statut și putere.

Anarhsimul e ideea revoluționară că nimeni nu e mai calificat ca tine să decidă ce va fi viața ta.

—Înseamnă încercarea de a lucra împreună pentru a satisface nevoi individuale, a lucra unii cu alții mai degrabă decât *pentru* unul sau altul. Și când asta e imposibil înseamnă a prefera mai mult nesupunerea decât dominația și supunerea.

—Înseamnă a nu ține mai mult la un sistem sau ideologie decât la oamenii pe care acestea trebuie să îi servească, a nu ține la ceva teoretic mai mult decât la ceva concret în această lume. Înseamnă a fi credincios ființelor umane, a lupta pentru noi înșine și unii pentru alții, nu din responsabilitate și nu pentru cauze.

—Înseamnă a nu-ți forța dorințele într-o ordine ierarhică, ci a le accepta și a le îmbrățișa pe toate, acceptându-te pe tine. Înseamnă a nu încerca să-ți forțezi sinele să urmeze unor legi externe, a nu încerca să-ți restrângi emoțiile la cele previzibile sau practice, a nu-ți împinge instinctele și dorințele în cutii: deoarece nu este cușcă suficient de mare pentru a încăpea în ea sufletul omului în toate aspirațiile, în toate înălțimile și adâncimile sale.

— Înseamnă a refuza să pui responsabilitatea pentru fericirea ta în mâinile oricui altcuiva, fie aceia părinții tăi, partenerii, angajatorii sau societatea însăși. Înseamnă a urma propria cale în căutarea sensului și a fericirii proprii vieți.

Căci ce altceva să urmărim, dacă nu fericirea? Dacă ceva nu este valoros pentru că găsim sens și bucurie în el, atunci ce altceva l-ar putea face să fie important? Cum pot abstracțiuni ca proprietate, responsabilitate sau ordine să fie mai importante decât nevoile reale ale oamenilor ce le-au inventat? Ar trebui să servim angajatorii, părinții, Statul, capitalismul înaintea noastră? Apropo, cine te-a învățat că așa ar trebui?

Biblioteca Anarhistă

CrimethInc
Fără stăpâni
2000

Preluat la 15.12.2022 de la
<https://centruldecultura.wordpress.com/2012/08/03/anarhismul-introducere-bob-black/>

ro.theanarchistlibrary.org